

Oktavija Gerčan

PROVERBES — PROVERBS — SPRICHWÖRTER — PROVERBI — ПОСЛОВИЦИ

U kulturu jednog naroda pripadaju i narodne poslovice koje, uz narodne pjesme i pripovijetke, čine narodno blago.

Poslovice su kratke, sažete, slikovite izreke u kojima se odražava povijest i kultura nekog naroda. One su, zapravo, jedan od načina priopćavanja životnih iskustava i shvaćanja. Zbog zbijenoga jezičnog izraza potrebna je jača koncentracija da bismo shvatili iz kakvih su ljudskih iskustava proistekle, a zbog kratkoće i sažetosti izražavaju samo ono što je bitno. Sve ostalo se u njima izostavlja, pa zato često imaju oblik krnjih, eliptičnih rečenica.

Poslovice sadrže pogled na ljudsko društvo i ljudski život te uglavnom imaju općeljudsko značenje. U njima su sadržana zgusnuta bogata iskustva i duboka zapažanja, razmišljanja o ljudskom ponašanju, o odnosima među ljudima u većim i manjim društvenim zajednicama, u obitelji, među prijateljima, o ljudskom bogatstvu i siromaštvu te njihovu utjecaju na psihi i ponašanje čovjeka. Vrlo često odražavaju ponos, slobodarski duh i potrebu za samopotvrđivanjem, a ponekad su i izraz rezignacije. One zapravo poučavaju, a tako su se i tretirale u prošlosti, kad su se koristile za pripremanje mladih naraštaja za život.

Većina narodnih poslovice nastala je u vrijeme kada narodi Evrope još nisu bili pismeni. O tome kako i kada su nastale mnogo se razmišlja i piše.

U svih naroda postoje zbirke poslovice, uglavnom s kraćim tumačenjem njihova dubljeg smisla, a ponekad i postanka. Istraživanjem i međusobnim uspoređivanjem poslovice došlo se do zaključka da su jednim dijelom nastale još u vrijeme kada među narodima Evrope, zbog njihove međusobne udaljenosti, nije bilo ni užih kontakata ni pisane riječi, da bi se mogle prenositi od jednog naroda drugome. Pa ipak, one imaju mnogo zajedničkih značajki, iako izraženih drugim jezičnim sadržajem. To je razumljivo ako se prisjetimo da su narodi Evrope prolazili iste etape društvenog i ekonomskog razvoja. U njima su široki slojevi naroda proživljavali iste teškoće, stjecali ista ili slična životna iskustva, koja su na slikovit način saželi u kratke, aforistične izreke ili poslovice. Nalazimo, dakle, paralele u svih naroda, iako misli nisu izražene istim riječima, a često se razlikuju i same metafore, no iskustvo na kojem se osnivaju, mudrosti i misli koje su njima izrečene gotovo su iste.

U davna vremena narodne poslovice širile su se usmenom predajom. S pojavom pisma i prenošenjem kulturnih dobara iz jedne zemlje u drugu i poslovice su se prenosile od jednog naroda drugome. Budući da su imale mnogo zajedničkoga, jer su proistekle iz sličnih i srodnih društvenih i ekonomskih

prilika raznih naroda, bile su odraz slične problematike, pa su ih razni narodi lako prihvaćali i prilagođavati vlastitom životnom iskustvu i jezičnom izrazu. S pojavom štampe taj se proces počeo brže odvijati, pa su se neke poslovice često čak i doslovce prevodile s jednog jezika na drugi.

Narodne poslovice su ponajprije plod uma nadarenih pojedinaca, bilo onih iz nepismenog puka, koji ih je prihvaćao i prenosio usmenom predajom iz generacije u generaciju, bilo učenih ljudi, filozofa i književnika, koji su nalazili potrebu da ponekad kratko i slikovito izraze svoje životno iskustvo ili svoje misli o društvenim pojavama, ljudskim osobinama i sl. I te je poslovice narod prihvaćao i prilagođavao svojim potrebama, vlastitom iskustvu i vlastitom jezičnom izražavanju.

Nije moguće sa sigurnošću ustanoviti jesu li sve poslovice koje nalazimo u djelima pisaca tvorevina njihova uma ili su ih preuzeli iz naroda. Isto je tako teško ustanoviti koje su poslovice u narodu izvorne a koje su preuzete iz djela poznatih pisaca. Zahvaljujući knjigama, sve su one, međutim, našle put do drugih naroda, koji su ih prihvatili i upotrebljavali u govoru, pa su mnoge s vremenom postale internacionalne i ne zna im se porijeklo.

Poznavanje narodnih poslovice korisno je ne samo zato što time proširujemo znanje nekog jezika, nego i zato što su one odraz mudrosti, humora i nekih osobina svojstvenih određenom narodu. Poznavanje jezika je mnogo potpunije ako upoznamo i ponašanje i način razmišljanja izražen u poslovice. Zbog toga je vrijedno s njima upoznati učenike.

Za ovaj smo prilog odabrali najfrekventnije poslovice koje se još i danas čuju u govoru i za koje učenici mogu naći adekvatne poslovice u našem jeziku. Kao što je već spomenuto, neke su čisti prijevod, ali većinom postoji znatna razlika u jezičnim sredstvima i metaforama kojima se izražava slična misao, mudrost, slično životno iskustvo. Da bismo nastavniku olakšali izbor, poslovice smo podijelili u pojedine skupine prema onima u postojećim zbirkama. No takva podjela nije obavezna, jer bi mnoge poslovice po svom sadržaju i načinu izražavanja mogle biti uvrštene u više spomenutih skupina.

Literatura

- Tvrtko Čubelić, *Narodne poslovice i zagonetke*, školska knjiga, Zagreb, 1957.
A. Johnson, B. A. *Common English proverbs*, Longmans, London, 1954.
R. Ridout — C. Witting, *English proverbs explained*, Heinemann, London, 1967.
A. Müller-Hegeman, L. Otto, *Das kleine Sprichwörterbuch*, VEB Bibliographisches Institut, Leipzig, 1965.
M. Maloux, *Dictionnaire des proverbes, sentences et maximes*, Larousse, Paris, 1960.
Dictionnaire encyclopédique pour tous, Petit Larousse, Larousse, Paris, 1961.

LES PROVERBES

Nous avons rassemblé dans cet article seulement quelques proverbes et sentences français ou d'origine étrangère en considérant leur utilité dans l'enseignement. Nous les avons divisés en plusieurs groupes pour tenir compte de leur équivalent dans notre langue maternelle.

Proverbes et sentences dont on trouve l'équivalent en croate:

Il n'y a pas de fumée sans feu.
Les murs ont des oreilles.
L'occasion fait le larron.
Tout est bien qui finit bien.
Une hirondelle ne fait pas le printemps.
Il faut battre le fer pendant qu'il est chaud.
Le chat parti, les souris dansent.
L'exception confirme la règle.
Oeil pour oeil, dent pour dent.
Bonne renommée vaut mieux que ceinture dorée.
Beaucoup de bruit pour rien.
Tel père, tel fils.
Comme on fait son lit, on se couche.
Méfiance (Prudence) est mère de sûreté.
Heureux au jeu, malheureux en amour.
Mains froides, coeur chaud.

Proverbes et sentences ayant le même contenu linguistique qu'en croate mais la forme parfois modifiée:

N'éveillez pas le chat qui dort.
Mieux vaut tard que jamais.
Rira bien qui rira le dernier.
Les bons comptes font les bons amis.
L'habit ne fait pas le moine.
Il n'y a que la vérité qui blesse.
Toute vérité n'est pas bonne à dire.
Nécessité fait loi.

Proverbes et sentences ayant le même contenu linguistique mais la forme française diffère de celle en croate:

Un tiens vaut mieux que deux tu l'auras.
(Bolje vrabac u ruci nego golub na grani.)
Les petits ruisseaux font les grandes rivières. } (Zrno do zrna pogača,
Petit à petit l'oiseau fait son nid. } kamen po kamen palača.)
Péché avoué est à demi pardonné. (Tko prizna pola mu se prašta.)
Il n'est pire eau que l'eau qui dort. (Tiha voda brege dere.)
L'eau va à la rivière. (Novac ide na kup.)
Il faut tourner sa langue sept fois dans sa bouche avant de parler.
(Najprije ispeci, pa onda reci.)

Quelques proverbes et sentences français que notre langue ne connaît pas:

Petite pluie abat grand vent.
Il n'y a que le premier pas qui coûte.

Pierre qui roule n'amasse pas mousse.
A bon chat, bon rat.
Bon chien chasse de race.
Qui vole un oeuf, vole un boeuf.
Il faut que la jeunesse se passe.
Si jeunesse savait, sa vieillesse pouvait.
Paris (Rome) ne s'est pas fait en un jour.
La nuit tous les chats sont gris.

Literatura

M. Maloux: Dictionnaire des proverbes, sentences et maximes Larousse,
Paris 1960
Dictionnaire encyclopédique pour tous, Petit Larousse
Larousse, Paris 1961
Narodne drame, poslovice i zagonetke (Pet stoljeća hrvatske književnosti)
Zora, Zagreb, 1963.

Yvonne Vrhovac

PROVERBS

Words of wisdom

A good conscience is a soft pillow.
A word to the wise is enough.
After a storm comes a calm.
All that glitters is not gold.
All's well that ends well.
An ounce of luck is better than a pound of wisdom.
Empty vessels make the most noise.
Experience is the best teacher.
Experience must be bought.
Fire is a good servant but a bad master.
It is easy to bear the misfortunes of others.
Knowledge is power.
Love is blind.
Many hands make light work.
Misfortunes never come singly.
No man is indispensable.
No news is good news.
Prevention is better than cure.